

ber 27-i megnyitón a képek között irodalmi műsor is lehangzott Bence Lajos, Szúnyog Sándor, Zágorec-Csuka Judit, Halász Albert és Varga József verseiből, valamint Göncz László prózájából.

A most bemutatott hiánypótló és hasznos monográfiával is üzent Muravidék. A szerző Illyés Gyulát is idézi az egyik belső címdalán: „*A múltat is teremteni kell . Egy korszak attól lesz múlt, hogy megírják.*” Zágorec-Csuka Judit megírta, megteremtette.

Kégli Ferenc

Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) : tájékoztató a kistelepusok könyvtári ellátásáról / szerk. Richlich Ilona ; kiad. a Könyvtári Intézet. – Budapest : Könyvtári Intézet, [2006.] 100 p. – (A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése, ISSN 1588-6859; 3.).

ISBN 963 201 625 4

„Kisokos” kistelepusok könyvtári ellátásáról

Valamikor – egy könyvismertetés kapcsán – azt írtam, hogy a funkció, a „hol ír” nem befolyásolja, hogy *hogyan* ír az ember, de hogy *mit* ír, azt már igen. Magam aktív könyvtárosként arról írtam, ami éppen foglalkoztatott, amivel munkahelyemen, munkaköröm betöltése során találkoztam. Nyugdíjasként a szakmát belülről ismerve, de immár kívülről nézve egyre többet írtam arról, amit mások írtak, különféle nyelveken, különféle könyvtári (és egyéb) kultúrák alapján. Most, hogy egy másik székbe sodródván a könyvtárakat a fenntartó szemével (is) kell látnom, nagy érdeklődéssel vettem kézbe „A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése” című sorozat füzeteit, különösen a könyvtárellátási szolgáltató rendszerről szólót. Nem csalódtam, a füzet teljes mértékben az, aminek alcíme mondja: tájékoztató a kistelepusok könyvtári ellátásáról.

Skaliczki Judit bevezető sorai tömören és egyértelműen meghatározzák a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) célját, eszközeit, rávilágítanak a KSZR újdonságára, de őszintén figyelmeztetnek is: „*A KSZR nem csodafegyver, de esély arra, hogy ne szakadjon szét az ország információban gazdagokká és szegényekké...*” Ezt követi a voltaképpeni lényeg, a KSZR koncepcionális leírása, azaz a „Könyvtári fejlesztési koncepció a községekben, különösen a kistelepusok élők számára”, melyet egy 2005-ös miniszteri értekezlet fogadott el, és mely a Kulturális Közönyben már olvasható volt. Egy „koncepció” célja, feladata általában

az, hogy fogalmi síkon tisztázza megalkotóinak (illetve jóváhagyóinak) valamely kérdésről (téma körrel) alkotott véleményét, kitűzze az adott kérdéskör határait, és az azon belül végrehajtandó cselekvések, intézkedések (anyagi kötelezettség-vállalások, beszerzések, beruházások) irányát, az elérendő célokat.

Ennek megfelelően a koncepciónak két pilléren kell állnia: az adott helyzet, a meglévő körülmények alkotják az egyiket, az elérendő célok, a jövőkép a másikat. A kettő közötti (az esetek többségében meglehetősen mély) szakadék áthidalására a koncepció alapján lehet – és kell – a híd elemeit (konkrét jövőkép, cselekvési és stratégiai terv, jogszabályok, irányelvek, intézményi alapító okiratok, szervezeti és működési szabályzatok stb.) elkészíteni és egymáshoz illeszteni. A szóban forgó koncepció – mintha az én elképzeléseimhez igazodna – általános helyzetképpel indít, adatokat közöl a kistéleplések „jelenlegi” (2003. évi adatokra alapult) helyzetéről. Érdekes, hogy a községek mindössze 1%-a ötezres lélekszám feletti (hiszen a hasonló nagyságú települések legtöbbször kiharcolta magának a városi „rangot”, és most alighanem kétségbeesetten küszködik, hogy el tudja látni a címmel járó kötelezettségeket), viszont a községi lakosság majdnem kétharmada 1000-nél kevesebb lakosú településen él. Községekben él a teljes lakosság 35%-a, és a települési könyvtárak 90%-a községi könyvtár, ugyanakkor a lakosságnak mindössze 12,8%-a tagja a községi könyvtáraknak (szemben a 22%-os országos átlaggal). A községi-kistéleplési könyvtári ellátás jellemzőiről tett megállapítások summája: habár vannak szolgáltató helyek a községekben (kistélepléseken) alapterületük általában kicsi, állományuk elavult, forgalmi mutatóik – következésképp – szerények. A „községek és a kistéleplések túlnyomó többségében katasztrofális” helyzetéből a kivezető utat a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer kínálja. A KSZR négyféle ellátási formát támogat: a nagyobb (3–5 ezer fős) településeken önálló könyvtár fenntartása, az 1000–3000 fős

településeken könyvtári szolgáltató hely, vagy a könyvtári szolgáltatást fogadó egyéb szervezet, illetve elsősorban az ezer fő alatti kistélepléseken a könyvtárbusz a leginkább támogatható forma. A KSZR tagjai tehát a szolgáltatást megrendelő önkormányzatok, a szolgáltatást fogadó kistéleplési könyvtárak, szolgáltató helyek, mozgókönyvtári állomáshelyek és a szolgáltató megyei (esetleg városi) könyvtárak, melyek önkéntesen, egymással szerződve csatlakoznak a rendszerhez, és nyújtják, illetve veszik igénybe a koncepciót vázolta szolgáltatásokat. Nyilvánvaló, de mégis, írásban is rögzítendő (s a koncepció meg is teszi), hogy a KSZR működésének infrastrukturális feltételei vannak, nevezetesen, hogy a szolgáltatónak legyen integrált számítógépes rendszere, megfelelő tároló és feldolgozó helye, meg persze gépkocsija. A szolgáltatás fogadásához pedig épület (helyiség), berendezés és technikai felszereltség, szélessávú internet-hozzáférés kell.

Hogy a szándék nemes, és értelmes is, azt a negyedik, a KSZR-koncepció megvalósításának várható eredménye címet viselő fejezet hivatott bizonyítani. Ám, hogy az egész több legyen (több lehessen) pusztába kiáltott szónál, vagy „írott malasztálnál”, azt a helyzet, a feltételek és a várható eredmények közé ékelt, a működési költségeket, és ami még fontosabb, a működés forrásait is megnevező alpont biztosítja. Ebben a település és a szolgáltató könyvtár hozzájárulása mellett ott szerepel az állami hozzájárulás, és igen, a pályázati lehetőségek között nemrég ott láttam a szolgáltató könyvtárak számára kiírtat is.

A dolog tehát megalapozottnak és működőképesnek látszik, és hogy egyetlen fenntartónak se legyen kételye, a füzet következő fejezetében *Kenyeri Katalin* magyarázata következik a többcélú kistérségi társulások könyvtári lehetőségeiről, a törvények, kormányrendeletek, egy szóval, a jogi szabályozás tükrében.

„Összesíteni a különböző pályázati támogatásokat igen nehéz.” – írja a KSZR megvalósítá-

sát segítő pályázatokról készített összeállításának végén *Kopcsay Ágnes*, és igaza van. Hiszen hol támogatást, hol kedvezményes kamatozású hitelt, hol konkrét eszközöket lehet nyerni, hol az intézmény, hol a fenntartó önkormányzat pályázhat. A szorgos munkával összegyűjtött pályázati adatok mindenesetre megtámogatják a KSZR-be belépést fontolgatók pozitív döntését: van remény, hogy a szándékok megvalósulását külső anyagi források is segíthetik. A frissebben kinevezett intézményvezetők, első ciklusos önkormányzati képviselők pedig olvasgathatják, hogy elődeik milyen lehetőségekből maradtak ki – már ha kimaradtak. Erre pedig van esély, hiszen az egész pályázati rendszer csak lehetőség. Éppen ezért lehetett volna sokkal érdekesebb a pályázatokról szóló összeállítás, ha nem csak a nyertes pályázatokat összegzi, hanem tartalmazza valamennyi pályázó számát, a pályázók által igényelt teljes összegeket is. Ez persze túllépte volna az adott füzet célját és terjedelmét egyaránt, hiánya viszont rámutat arra, hogy érdemes lenn egyszer komolyan foglalkozni a pályázati rendszerekkel. A kiosztott pénzek és az igényelt pénzek, a pályázók és a nyertesek összevetéséből, a költségvetési támogatások és a pályázatokon kiosztott támogatások időszoraiából talán még arra is válasz lehetne kapni, hogy a pályázati rendszerek bevezetése növelte-e könyvtári ellátás anyagi támogatását, vagy pedig valójában a kormánynak a kultúra finanszírozásából való burkolt kivonulásának jele.

Alkalmi könyvismertetőként másodszer találkozom a Ramháb-jelenséggel, vagyis azzal, hogy valahol a kötetke közepe táján, amikor már sok mindenről szó esett, következik *Ramháb Mária* írása, szikáran, tömören, lényegre törően. Ha az előzőek során valaki elkalandozott, elveszett a tudnivalók, az előzmények és hátterek között, jön összesen tíz oldal, és helyére teszi a dolgokat. A KSZR célja, tagjai, működési infrastruktúrája, személyi feltételei, szolgáltatásai, működési forrásai; mindez szűkszavúan, de mindenre kiterjedően, logikailag és tipográfiailag tagoltan,

mindössze öt oldalon. További négy és fél oldal azokról a gyakorlati, szakmai kérdésekről, amik még felmerülhetnek: a szerződéskötés, a vagyoni, pénzügyi kérdések, a gyűjteményépítés (gyarapítás, apasztás, állományellenőrzés), a rendezvények (amivel a KSZR több, mint dokumentum-ellátás), személyzet, továbbképzés, és a statisztikai adatszolgáltatás ügye. Ezek után már tényleg „nincs más hátra, mint előre”, ennyi ismeret birtokában már lehet megfontolt döntést hozni a KSZR-hez csatlakozásról.

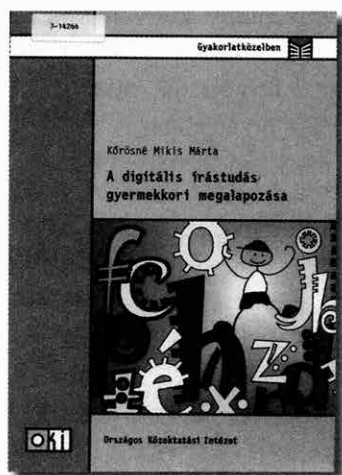
Tulajdonképpen itt véget is érhetne a kötet, de ne feledjük, a kistelepusi könyvtárellátás egyik lehetséges eszköze a könyvtárbusz. Erről írt összefoglalót, igazi folyóiratba való tanulmányt *Tóth Máté*, írása önmagában is hasznos és tanulságos olvasmány, ám szervesen kapcsolódik a kötethez.

Minden valamire való album végén ma már „bónusz track” is található; a KSZR-album pedig bőkezűen bánik a bónusszal. A kötetke második felét (terjedelmében is közelít a feléhez) a példamutató gyakorlatok ismertetése foglalja el, az eddigi elméletet gyakorlati példákkal támasztva alá. Az encsi kistérségből és Vas megyéből mozgókönyvtári tapasztalatokról olvashatunk *Kércsi Tibor*, illetve *Pallósiné Toldi Mária* tollából. *Czupi Gyula* és *Kardos Ferenc* a nagykanizsai kistérség könyvtárellátási szolgáltató rendszerének 2005–2006 tavasza közötti kiépüléséről és működési tapasztalatiról számol be. *Halász Magdolna* révén a sárospataki kistérség tapasztalatit ismerhetjük meg. A Heves megyei KSZR kialakításáról *Guszmáné Nagy Ágnes*, a baranyai kistelepusi könyvtári ellátásáról pedig *Kalányos Katalin* nyújt összefoglalót. Így válik kerekké a kötet, az ígéretes tapasztalatok, a megragadott lehetőségek ismertetésével.

Hogy a kistelepusi könyvtári ellátását szolgáló Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer hogyan válik kerekké, hogy a vállalkozó szellemű tagjelöltek, vagy tagok bizton számíthatnak-e valamilyen támogatásra, vagy elnyerik-e valamilyen pályázaton azt a támogatást, ami a KSZR céljai-

nak megvalósításához szükséges (hogy átláthatóbbá válik-e pályázatok rendszere), hogy a jól felépített rendszer alól a „konvergencia-folyam” kimossa-e az anyagi alapokat (miként a könyvtárközi kölcsönzés ügyét végre megoldani látszó Országos Dokumentum-ellátó Rendszer alól kiszökött az ingyenesség), vagy az állampolgári jogon járó könyvtári szolgáltatások, és a tájékozódáshoz való egyetemes emberi jog gyakorlásának lehetősége valóban eljut-e minden magyar kistelepülésre, az még a jövő titka.

Mohor Jenő

KÖRÖSNÉ MIKIS Márta

A digitális írástudás gyermekkori megalapozása : ajánlások a 3–10 éves gyermekek nevelőinek / Kőrösné Mikis Márta. – Budapest, Országos Közoktatási Intézet, 2006. – 108 p. (Gyakorlatközelben)

ISBN 963 682 566 1

ISSN 963 682 549 1

A digitális írástudás gyermekkori megalapozása

A cím legalábbis vegyes érzelmeket kelt azokban, akik kézbe veszik az Országos Közoktatási Intézet (OKI) által kiadott vékonyka kötetet. Óhatatlanul eszünkbe jutnak a „kakaóbiztos” számítógépek és a hazai oktatásügy válságtünetei az „ingyen” tankönyvtől a tandíj-kötelezettségen át a nemzetközi vizsgálatok által alátámasztott intellektuális lemaradásig. A túlélésért küzdő vidéki és fővárosi iskolák többségében elavult, felújításra szoruló épületekben oktat a létszámában megritkított pedagógusgárda. És akkor még nem említettük azokat az ellenérveket, amelyeket az évtizedek óta folyó olvasásszociológiai vizsgálatok sora igazol, nevezetesen, hogy a TV, majd a számítógép eluralkodásával az olvasás szinte kiiktatódott a felcseperedő fiatalok életéből. Az értékes irodalom nevelő, tanító, személyiségformáló hatása helyett gyermekeink sokkal inkább ki vannak téve az internet gyakran destruktív, a mentális egészséget károsító tartalmainak, nem beszélve a mozgás- és interakció-szegény életmód negatívumairól.

Már azért is zavarba ejtő Kőrösné Mikis Márta munkája, mert a fenti ellenérvekkel is számolva tör lándzsát az információs és kommunikációs technika (IKT) új eszközei mellett, mondván, hogy „a 21. század korszerű technikai eszközei és módszerei megállíthatatlanul helyet kérnek az iskola falai között”. Az informatikai írástudást vagy más szóhasználatlaltal „digitális írásbeliséget” a tudásalapú társadalomban elengedhetetlenül fontosnak tartja, és meg van győződve arról, hogy „aki nem jut már gyermekkorában az informatikai alapismeretek birtokába, az szinte behozhatatlanul